Sólarljóð.

SOLSÅNGEN.

Öfversättning från Isländskan

jemte

Upplysningar.

Academisk Afhandling,

som

med Vidtberömda Philos. Facultetens i Lund tillstånd,

för philosophiska graden,

kommer att offentligen försvaras

af

Fredrik Wilhelm Petersson,

Philosophiæ Candidat af Blekingska Nationen,

på Carolinska Academien Torsdagen den 22de Maj 1862

Kl. 10 f. m.

Köpenhamn.

Tryckt hos J. H. Schultz.

1862.

Solsången, som fått sitt namn af den deri förekommande skildringen af den döendes nödtvungna afsked från solen, är utan tvifvel författad af en christen, hvilket tydligast visar sig af den treenige Gudens anropande samt af den framställning af de saligas fröjder, som innehålles i str. 69—74. Osannolikt är icke heller, att den varit bestämd att vid gudstjensten föredragas, ty innehållet är till stor del moraliskt-religiöst Hvad åter tiden för dess författande beträffar, så faller den inom en ganska tidig period af christendomen i norden, såsom man å ena sidan kan finna af de reminiscenser utaf hedendom, som på åtskilliga ställen i sången förekomma, och å andra sidan af sjelfva språket, som genom sin enkelhet såväl i omskrifningar som constructionsordning hänvisar på en tid, som ligger temligen långt skild från den poetiska förkonstlingens, under hvilken man, oberoende af ämnets fordran, lade an på att uttrycka sig med en ståt, som slutligen gick derhän, att den hvardagligaste tanke, lika väl som den mest upphöjde, utstyrdes i den brokigaste drägt; ty blott när utstyrseln var riktigt präktig och mäkta besynnerlig, kunde tidens poetiska smak tillfredsställas. Sådant var allmänt förhållandet redan före Snorri Sturluson, mördad 1241, hvilken just derföre började en systematisk behandling af skaldespråket, i afsigt att derigenom lemna unga skalder en hjelpreda, för att kunna sätta sig in i de äldres in-

vecklade och dunkla framställningssätt. När således sången icke kan räknas till denna periods poetiska alster, förtjenar den gamla folksagan, som omförmäler, att Sæmundr hinn fróði skulle sjungit den på likbåren, all uppmärksamhet, isynnerhet som äfven i handskrifterna författarskapet tillerkännes honom, och ingenting i sjelfva sången kan anses strida mot ett sådant antagande. Dessutom må tilläggas, att han, när han kallas isländska kyrkans pelare eller den, der mest främjat Guds kyrka på Island, lika väl kunnat förvärfva sig dessa epitheter genom denna till fromhet, dygd och sedlig vandel manande sång, som genom ett troget uppfyllande af sitt presterliga kall eller sin medverkan vid stiftandet af Islands kyrkolag.

För närvarande finnes icke, så vidt man känner, någon handskrift på pergament, men väl pappershandskrifter, af Sólarljóð. Af sistnämnda slaget finnas tre på Köpenhamns universitets bibliothek, hvilka alla, enligt mig lemnadt meddelande af Isländaren Gúðbranðr Vígfusson, synbarligen bära spår af att vara mer eller mindre dåliga afskrifter af en pergaments handskrift, som i Köpenhamn förefunnits, men på sjuttonhundratalet gått förlorad. De upplagor åter af Sæmunds Edda, i hvilka sången finnes upptagen äro:

den i Köpenhamn 1787 utgifna qvart-upplagan, i hvars första del den, jemte metrisk öfversättning på latin, såsom bihang är intagen, samt

de i Stockholm 1818, af Rask, och i Leipzig 1860, af Möbius, utgifna octav-upplagor.

Dessutom är den jemte svensk öfversättning intagen i fjerde häftet af Iduna (Stockholm 1813), närmast efter ett manuscript, som af I. H. Schröder räddats ur en handelsbod i Strengnäs, samt i en af L. C. Müller i Köpenhamn 1837 utgifven isländsk läsebok. Utom de redan nämnda öfversättningarne af denna sång, finnas sådana äfven af Finn Magnusen, i 3dje bandet af hans öfversätt-

ning och förklaring af den äldre Eddan, samt i den af A. A. Afzelius gjorda öfversättningen af Sæmund den vises Edda, utgifven i Stockholm 1822. Widare har en commentar till sången utgifvits af Bergmann i Strassburg och Paris, men detta arbete har det icke lyckats mig att öfverkomma.

Öfriga arbeten, hvilka jag begagnat, äro „Lexicon poëticum antiquæ linguæ septentrionalis, ed. Sveinbjörn Egilsson“, „Die Edda, herausgegeben von Hermann Lüning“, „Die Edda, übersetzt von Karl Simrock“, „Eddalæren ved Finn Magnusen“, „Snorra-Edda, útgefin af Rask“, „Altnordisches lesebuch von Pfeiffer“, „Westgöta-lagen, utgifven af Collin och Schlyter“, „Gotlands-lagen samt Wisby stads-lag och sjörätt, utgifna af Schlyter“, „Oldnordisk ordföjningslære af Lund“, „Nordmændenes religionsforfatning i Hedendommen af Keyser“, „Nordmændenes ældste Gude- og Heltesagn af Munch“, „Isländische volkssagen der gegenwart von Maurer“, „Nordbon under hednatiden af Holmberg“, „Bref rörande en resa till Island 1772“ samt dessutom en del afhandlingar och samlingar af allmoge-ord.

För min uraktlåtenhet att fullfölja commenteringen af sången till sitt slut har jag endast att till ursäkt anföra, att tiden icke varit mig tillräcklig dertill.

Harljod

Öfversättning.

1. Gods och lif rånade från menniskors slägte den grymme mannen; öfver den väg, som han bevakade, ingen lefvande kom.

2. Ensam han åt mycket ofta, aldrig bjöd han någon till måltid, förr än trött och maktlös en vandrande främling (tiggare) från vägen kom.

3. Dryck behöfvande och hungrig sade sig den trötte mannen vara; med förskräckt hjerta sade han sig sätta sin lit till den, som förr hade illasinnad varit.

4. Mat och dryck gaf han honom, som trött var, allt af uppriktigt hjerta; på Gud han tänkte, godhet han honom bevisade, ty han ansåg sig brottslig vara.

5. Upp den andre stod, ondt han tänkte, icke var välgerningen tacksamt (på sådant sätt, som det höfves en behöfvande) mottagen; hans synd (syndiga afsigt) svälde, den sofvande mördade den kloke, försigtige.

6. Himlarnes Gud bad han (röfvaren) hjelpa sig, då han till döds sårad vaknade; men den, som hade svikit honom saklös, fick taga på sig hans synder.

7. Heliga englar kommo från himlarne ned och togo hans själ till sig; i skuldfritt lif skall hon alltid lefva hos Gud allsmäktig.

---

8. Öfver rikedom eller helsa råder ingen menniska, om ock det går henne väl; mången det hemsöker, som man minst förmodar; ingen råder sjelf för vänskapsförbindelser.

9. Icke tänkte Unarr och Sævaldi, att för dem lyckan

mände upphöra; nakne (utfattige) de blefvo och beröfvade allt samt lupo som vargar till skogs.

---

10. Wällustens välde har mången vållat smärta; ofta vållas qval af qvinnor; skadliga de blefvo, oaktadt den mäktige Guden skapade dem skära.

11. Såta vänner voro Svafaðr och Skartheðinn, ingen af båda kunde utan den andre vara, förr än de blefvo ursinniga på hvarandra för en qvinnas skull; hon var dem till vanära af ödet bestämd.

12. De brydde sig om intetdera, hvarken om lek eller vackra dagar, för den ljusletta möens skull; på intet annat än den sköna gestalten tänkte de.

13. Sorgliga för dem blefvo de mörka nätterna; ingen söt sömn kunde de sofva; men af den smärtan (sorgen) uppspirade ett bittert hat mellan förtroliga vänner.

14. Sällsynta brott blifva på de flesta ställen grymt vedergälda (straffade); de inläto sig i holmgång för den herrliga qvinnans skull och fingo båda bane.

---

15. Öfvermod öfva skulle ingen menniska, det hafver jag sannerligen sett; ty de flesta, som följa det, vända sig bort från Gud.

16. Mäktiga voro Ráðey och Vébogi och tänkte endast på att göra sig goda dagar; nu de sitta och vända det ena såret efter det andra mot elden.

17. På sig de förtröstade och tyckte sig ensamma vara öfver alla menniskor; men dock syntes deras belägenhet annorledes för Gud allsmäktig.

18. Vällust de öfvade på många sätt och slösade bort sitt

guld på lek; nu är dem vedergäldt, när de gå måste mellan frost och eld.

---

19. Tro aldrig dina ovänner, om ock de tala fagra ord i din närvaro; gif du goda löften! Godt är att en annans skada till varning hafva.

20. Så det gick Sörli den Godråde, då han lät Vígolfr fälla dom i egen sak; uppriktigt han trodde sin broders baneman, men denne handlade trolöst.

21. Fred han dem (Vígolfr och hans medhjelpare i mordet på brodren) gaf af uppriktigt hjerta, men de lofvade honom guld i stället; de låtsade sig förlikta vara, medan de tillsammans drucko, men dock kom falskhet fram.

22. Men då de på andra dagen derefter hade till Rygjardal ridit, med svärden de sårade honom, som saklös var, och läto hans lif fara.

23. Hans lik de drogo på en lönlig väg och sänkte det styckadt ned i en brunn; brottet de ville dölja, men den helige Guden från himlarne såg det.

24. Hans själ bjöd den sanne Guden in i sin glädje fara; fienderna (brottslingarne), tänker jag, månde sent från qvalen kallas.

---

25. Bed du Guds ords Disor (de heliga jungfruar) vara dig hulda i hågen! veckan derefter skall all din önskan utfalla dig till lycka.

26. Verk, dem du i vredesmod begått hafver, bote du icke med nytt ondt! den bedröfvade skall du med välgerningar trösta, det säger man anstå själen.

27. Gud, som hafver menniskorna skapat, skall man anropa, för att få godt; mycket felar hvar menniska, som sin fader hatar.

28. Det tyckes vara mest gagneligt att ifrigt bedja om det, som man tycker sig sakna; utan allt blir den, som om intet beder: få betänka den tigandes behof.

29. Sent jag kom, tidigt kallad, till domarens dörr; dit jag tänker mig, ty mig lofvadt var: den får kräsligheter, som beder.

30. Synder vålla, att vi sorgsna fara ur fasans verld; ingen rädes, om icke ondt han gör; godt är felfri vara.

31. Vargar lika tyckas alla de, som ega ostadigt (listigt) sinne; att så är (att liknelsen är passande) skall blifva klart för den, som måste vandra de glödande vägar.

32. Vänliga och med vett bundna (med förstånd affattade) råd har jag gifvit dig, tillsammans sju; inhemta dem noga och glöm dem aldrig! alla äro de nyttiga att inhemta.

---

33. Nu skall jag omtala, huru säll jag var i fasans verld; och för det andra, huru menniskors söner mot sin vilja blifva lik.

34. Vällust och stolthet bedraga de menniskors söner, som efter penningar fika; glänsande skatter blifva till lång-varigt bekymmer; mången har rikedomen gjort till en dåre.

35. Mera än tillbörligt syntes jag menniskor i många hän-seenden hylla glädjen, ty föga jag visste i förväg;

mycket njutningsfull hafver Gud skapat den verld, der vi blott kort tid dväljas.

---

36. Länge jag lutad satt, länge jag nedböjd var, dock var jag mycket lysten att lefva; men han rådde, som mäktig var: rakt framåt sträcka sig den för döden mognes vägar.

37. Hels rep kommo hårdt snörade åt mina sidor; slita dem jag ville, men de starka voro; lätt är att lös och ledig fara.

38. Ensam jag visste, huru allestädes mina smärtor förvärrades; Hels möar bjödo mig hvarje qväll hem vackla.

39. Jag såg solen, sanna dagstjernan, sjunka i hafvet; men Hels grind hörde jag på annat håll doft dåna.

40. Jag såg solen, besatt med blodiga strimmor; mycket var jag då ur verlden lutad (mycket nära döden var var jag då); hon syntes på många sätt mäktigare, än hon förr var.

41. Jag såg solen; så tycktes mig, som jag såge den herrlige Guden; för henne jag böjde mig (henne jag helsade) för sista gången i menniskornas verld.

42. Jag såg solen; så hon strålade, att jag tycktes mig intet veta; men Gilvarströmmarne brusade på andra hållet, mycket blandade med blod.

43. Jag såg solen med skälfvande ögon, full af rädsla och bedröfvad; ty mitt hjerta hade nästan helt och hållet upplöst sig i en seg klump (hade upphört at slå).

44. Jag såg solen, sällan var jag mera bedröfvad; mycket var jag då ur verlden lutad; min tunga var att anse

som trä (torr som trä) och dödskyla hade bemäktigat sig hela min kropp.

45. Jag såg solen aldrig sedan efter den sorgliga dagen; ty fjellvattnen undandrogos min åsyn, och jag gick hädan, kallad från qvalen.

46. Hoppets stjerna flög, då jag föddes, bort från mitt bröst; temligen högt hon flög, ingenstädes hon satte sig, så att hon kunde hvila få.

47. Längre än alla var den ena natt, då jag låg stelnad på strå; då märker man (att) det Gudsordet (är sannt): menniskan är mull (det samma som mull).

48. Uppskatte det och vete den nådige Gud, som jord och himmel skapade, huru ensamma många fara hädan, fastän de från anförvandter skiljas.

49. Hvar man njuter sina verk (får skörda lön för sina handlingar); säll är den, som godt gör; för mig, fastän jag var i lifvet rik, var en säng, bäddad i sand, bestämd.

50. Köttsens lusta förför menniskorna ofta, mången skattar den för högt; badvatten var mig ledast af alla ting.

51. På Nornornas stol satt jag nio dagar; derifrån blef jag på häst upplyftad; jetteqvinnens sol spred ett förskräckligt sken från den tunga luftens skyar.

---

52. Utifrån och inifrån tyckte jag mig genomfara alla sju underverldarne; uppe och nere sökte jag bättre väg, hvarest för mig voro de lättaste stigarne.

53. Nu skall jag omtala, hvad först jag såg, då jag var i qvalens boningar kommen; svedda foglar, som själar voro, flögo så många som mygg.

54. Vester ifrån såg jag hoppets drakar flyga och beträda eldherrskarens väg; vingen de skakade, så att jord och himmel tycktes mig vida remna.

55. Solens hjort såg jag söderifrån fara, honom körde två tillsammans; hans fötter stodo på marken, men hornen räckte till himlen.

56. Norr ifrån såg jag förfädrens söner rida, och de voro sju tillsammans; ur fulla horn drucko de det rena mjödet ur ringgudens brunn.

57. Vinden teg, vattnen stannade, då hörde jag ett förskräckligt gny; åt sina män qvinnor med olycksbådande uppsyn mull till mat malde.

58. Blodiga (qvarn)stenar de mörka qvinnorna dystert (dystra) drogo; blodiga hjertan hängde utanför deras bröst, utmattade af mycken smärta.

59. Mången man såg jag sårad fara på de glödande vägarne; deras anleten tycktes mig helt och hållet vara rödfärgade af vederstyggligt blod.

60. Många män såg jag gångna till mull, som icke kunnat nattvarden få; hedna stjernor stodo öfver deras hufvuden, målade med hiskliga tecken.

61. Män såg jag vidare, som mycket hysa afund öfver andras lott; blodiga runor voro grymt ristade på deras bröst.

62. Många bedröfvade män såg jag der, de voro vilsefarna; det köper den, som dåraktigt efterapar denna verldens förderf.

63. Män såg jag vidare, som på många sätt svekfullt tillegnade sig andras egendom; flockvis de foro till den giriges borg och hade bördor af bly.

64. Män såg jag vidare, som från mången hade lif och gods rånat; igenom bröstet på de männen lupo väldiga etterormar.

65. Män såg jag vidare, som minst ville helgdagar fira; deras händer voro på heta stenar hårdt fastnaglade.

66. Män såg jag vidare, som af stolthet skattade sig högre än billigt var; deras kläder voro löjligt omfladdrade af eldslågor.

67. Män såg jag vidare, som mycket hade på andra ljugit; Hels korpar ur deras hufvuden ögonen grymt sleto.

68. Alla straf, som de till Hel gångna utstå, får du ej veta; för ljufva synder får man svårt plikta, alltid följer smärta på njutning.

---

69. Män såg jag vidare, som efter Guds lagar hade mycket gifvit; klara vaxljus öfver deras hufvuden strålande brunno.

70. Män såg jag vidare, som, af stor kärlek drifna, främjade de fattigas bästa; englar läste heliga böcker öfver deras hufvuden.

71. Män såg jag vidare, som mycket hade sitt kött med hunger späkt; Guds englar bugade sig för alla dem: det är den högsta sällhet.

72. Män såg jag vidare, som den utmattade gifvit mat i mun; deras bäddar hvilade beqvämt på himmelsstrålar.

73. Heliga möar hade tvagit från synder rena de mäns själar, som mången dag plåga sig sjelfva.

74. Präktiga vagnar såg jag mellan himlarne fara, de styra sin kosa till Gud; män dem köra, som mördade äro utan all orsak.

75. Mäktige fader! störste son! himlens helige ande! Dig, som (allt) skapat hafver, beder jag skilja oss alla från (evigt) elände.

---

76. Bjúgvör och Listvör sitta i Herðis dörr på dånande stol; jernens (vapnens) vätska (blod) flyter ur deras näsor, den väcker fiendskap bland menniskor.

77. Odens hustru ror på jordens skepp, häftigt begärlig efter vällust; hennes segel, som på sega rep hänga, blifva sent refvade.

78. Son! din fader ensam (bland dödlige), jemte Sólkatlas söner, hafver för dig tolkat det hjorthorn, som den vise Vígdvalinn ur högen bar.

79. Här äro de runor, som Njörds nio döttrar hafva ristat; Baugvör den äldsta och Kreppvör den yngsta och deras systrar sju.

80. Hvad hafva icke Svafr och Svafrlogi vållat! Blod de väckte och sår sögo efter gammal ovana.

81. Detta qväde, som jag dig lärt hafver, skall du för de lefvande qväda: solens sång, som synas månde i mycket minst (ganska litet) ljugen (diktad).

82. Här vi skiljas och skola träffas på menniskornas glädjedag; Herre, min Gud, gif de döda ro, tröst åt dem, som lefva!

83. Beundransvärd lärdom blef för dig i drömmen sjungen, men du såg det sanna; ingen menniska var så vis skapad, att hon förr hörde solsångens innehåll.

Upplysningar.

Sólarljóð är författad på det versslag, som kallas ljóðaháttr, den ena af fornyrðalags tvänne hufvudarter; den andra är starkaðarlag, som är det egentligen episka, berättande versmåttet, fastän äfven ljóðaháttr brukas i episk hjeltedikt, hvarest handlingen utvecklar sig dialogiskt, och då vanligen i en och samma dikt jemte starkaðarlag. Annars är ljóðaháttr det egentliga versmåttet för lärodikten, äfvensom det begagnas i mythiska dikter, hvilkas innehåll utgöres af en gudoms utsagor eller framställes i dialogform. Se Lüning.

Sól f., sv. sol, lat. sol, fr. soleil, moesog. sauil, som anses leda sitt ursprung från *σαβέλιος*, en äldre form till *ἥλιος*, som i det cretensiska idiomet heter *ἀβέλιος*, i det pamphyliska *βαβέλιος*; såsom den ursprungliga roten anser Bopp sansk. svar, sur, *skina. lysa*, hvarifrån äfven moesog. sunna (uppkommet af surna genom assimilation af r) nt. sonne, eng. sun, sv. sön(-dag) nedstamma. Det förtjenar anmärkas att alla de ord, som motsvara vårt sol, äro i de germ. språken fem., men i de roman. masc.

Ljóð n., moes. liuþon, fht liod, nht lied, *ljud*, *sång*, i sing. specielt *en stroph*, är rätteligen, likasom mál i Hávamál, Hákonarmál o. s. v., att fatta pluralt. (Se 82 str.).

1. Fé n., sansk. pasu, lat. pecus, moesog. faihu, fht. vihu, mht. vye, vie, nht. vieh, as. feoh, gs. fæ, d. fæ, *boskap*, *gods*, *penningar*, hvilken sednare bemärkelse framgått ur den förra, på samma sätt som pecunia af pecus.

   Fjör n., fht. fehr, återfinnes ännu i det i flera landskapsmål förekommende fyr (hålla fyr med någon), *munterhet*, *gäck*, *spectakel*.

Fyrðar m. pl. tant., as. fyrð; närstående både i anseende till betydelse och ljudlikhet äro furðar, forðar, *qui arcent*, *avertunt*, af forða, firðar af firra, *removere*, fírar, as. firas, feoras („fírar heita landvarnarmenn", Sn. E.), virar, verar af verja; vidare virðar af virða, *æstimatores caussarum*, *viri*.

Kind f., *infans*, *partus*, *progenies*, *genus*, fht. och mht. kint n., nht. kind n.; i Visbylagen förekommer kind, kint n., äfvensom kindelbedde, nht. kindbett, och kindelber, *barnsöl*.

Greppr m., *skald* (*skáld heita greppar* Sn. E.), *man*, *gift man*; i GLL förekommer Graipr såsom namn på den ene af Hafþis (den förste man, som bosatte sig på Gotland) tre söner; ordet finnes qvar i uppl. gräbbe (Ihres d. I.), *gosse*, grebba och gräbba, *flicka*, i åtskilliga landskapsmål, i dal. kripp *barn*.

Ná, *nå*, *kunna*, *bemäktiga sig*, *hafva förmåga till något*, har äfven, i likhet med flera andra verber, nyttjats periphr., hvilket ännu torde vare förhållandet i lndsm., såsom i detta ordstäf från Nerike: „*far ä hemma här*: *han når ligga*, *hvar han vill*", sað' *käringa*, *når kärn hennas låg i källa*. (Djurklou).

Kvikr adj., *lefvande;* heter i lndsl. qvikker, qvikkr och qviker; ordet, i sin gamla bemärkelse, finnes qvar i qvicktionde, *den tionde*, *som utgår af ladugården*.

2. Móðr adj., *trött*, *utmattad*, är att skilja från móðr, sdt. af móðugr, *modig;* ordet återfinnes i hall. möjer adj., modt adv. (Möller), östg. mödd adj. (Rääf), benmod adj. *svag*, *vanmäktig* (Almqvist), gs. modher, modh, möder, fht. muodi, nht. müdig, d. mödig, nsk. mod.

3. Vályndr (mots. lundgoðr) har Köp. Upp. efter en conjectur, som äfven Eg., Möb. och Mül. omfatta; Iduna har vællindur, som sannolikt är ett förderfvadt skrifsätt för véllyndr, och öfvers. *svekfull*.

4. Beina, *porrigere*, *præbere*, *adjuvare*, constr. med dat. pers. et rei; qvar i dal. biena, *rikta*; i jemtl. förekommer ballben, belben, *fästningsgåfva*, äfvensom i vesterb. ben i flera sammansättningar, t. ex. elðben, väfben, med bet. *redskap*, utaf isl. beini m., *hjelp*; i dal. finnes likaledes bien adj., *gen*, af isl. beinn, *rak*, *nyttig*.

Váligr, voligr adj., återgifves här med *brottslig*, *syndig*, hvilket Köp. Upp. fattar så, att röfvaren, som nu kommit till insigt af brottsligheten i sin hittills förda vandel, beslöt att börja sin omvändelse med det fromma verket att förpläga den uthungrade tiggaren. Ordet återgifves annars med *enormis*, *stupendus*, och förekommer blott på ett ställe i den äldre Eddan, i Atlamál str. 52, der det heter kona váliga, som Simrock öfversätter med *unweibliches weib*. Kanske är ordet här att betrakta ss. uppkommet af vánligr (vænligr), *god* i vidst bem., i hvilket fall vera vore att anse ss. satt för *verða*. Iduna läser här vællegur, som öfversättes med slug, men denna tolkning tillfredsställer på intet sätt sammanhanget. Helst skulle jag vilja tolka sista versraden: ty han anade, att han var *blottställd för fara*, oaktadt jag icke är alldeles öfvertygad om, att denna betydelse kan i ordet váligr inläggas.

5. Märkvärdigt nog har man hänfört sofandi, likasom det varit en acc. till fróðan, fjölvaran; ordet måste dock betraktas ss. nom., och man kan tolka det med dåsig, overksam (se Hávm. 57). Säkerligen har det också varit skaldens mening, att genom dessa olika epitheter med skärpa beteckna motsatsen mellan de båda personernas skaplynne.

8. Denna stroph består af tre proverbiala sentenser, af hvilka den sista varit underkastad flera tydningar. Bäst synes mig Köp. Upp-s: den ynnest, vi hos menniskor åtnjuta, och deras välvilja mot oss beror icke på oss sjelfva utan på andra, ja, är till en viss grad en lyckans skänk, för hvilken ingen tillräcklig grund kan framställas.

9. Unarr (enl. Eg. af una, *vara nöjd*), som andra läsa Unnarr, bildadt af Unnr f., lat. *unda*, en af Oegis döttrar, på samma sätt som Gunnarr af Gunnr f., *Bellona*, och Sævaldi, *hafsbeherrskaren*, tyckas vara diktade namn på två sjöröfvare eller köpmän, som förvärfvat rikedomar, men sedan blifvit fredlösa. I äldre tider blefvo nämnl. alla gröfre förbrytare förklarade i akt, och dessa, såsom utstötta från all fredlig gemenskap och gifna till pris åt allmän förföljelse, funno då sin enda tillflykt i ödsliga trakter, hvarest de sågo sig nödsakade att skaffa sig sitt lifsuppehälle antingen genom jagt och fiske eller genom röfverier.

I sednare tider bortföll visserligen aktförklaringen i denna sin tidigare gestalt, men ännu kunde det hända, att enskilta förbrytare sökte undandraga sig följderna för sina handlingar derigenom, att de flydde till det inre af ön, som var öde, och der lefde på samma sätt, som förut de i akt förklarade. Ännu i dag betecknas sådana menniskor på Island med namnet útilegumenn, likasom den sednare Islands lagen kallar en i akt förklarad för útlægðr, då Grágás ännu för en sådan har benämningen skógarmaðr.

Heill f., pl. har betydelse af *trolldomsmedel*; ett annat heill n., betyder *järtecken*; i lndsm. förekomma häll, hill, *lycka*, samt deraf bildade adj.

Næmr adj., af nema, har både act. och pass. betydelse; finnes qvar i förnäm, samt i det i flera lndsm. förekommande nimm adj., *som har lätt för att lära* (om personer), *eller som har lätt för att fatta eld* (om ved o. s. v.); vidare i gotl. nem, *aktsam*? (Almqvist), i vestg. nimmen, *läraktig*, i vesterb. nämn, *skicklig till något*.

Hvívetna dat. sing. af hvatvetna (hotvetna); detta vetna anses, oaktadt ändelsen na tyckes syfta på en femininform på *a*, vara gen. pl. af vætr (vetr) n.,

aliquid, som är närbeslägtadt med moes. vaiths, fht wiht, as. vith, vuth, *ting*, isl. vættr f., vårt *vätt*, *en lägre gudomlig skyddsande*. Af detta vætr är vætki (vetki) n., *intet*, bildadt, som i gen. har vætkis, vettegis och vettugis, i dat. vættugi, vettugi, hvilka två sednare casusbildningar också tala för en femininform på *a* såsom den ursprungliga. Det tyska nichts är äfven uppkommet på ett med bildningen af detta vætki likartadt sätt, utaf moes. neg. ni, nih, isl. né, och vaiths. I norska folkspråket finnes lita vete, *parum quid*, ikkje vete, *nihil omnino*, likasom i sv. lndsm lite vättans, lite vettanes samt intvätt, *ingenting* (i vestb.).

10. Meingar adj. är ant. contr. af meinigar, *noxiæ*, af mein n., noxa (så Eg.), eller härledt af meinga, *μιγνύναι*, *miscere* (så Köp. Upp., som tolkar det med *maculosæ*), i hvilket fall man sammanställer uttrycket med det i Njálssagan om Hallgerð förekommande: „hon var blandin mjök".

Skírliga är adverb, brukadt ss. prædicats bestämning i. st. f. skírligar. Rörande detta språkbruk se Lund sidd. 4—5.

11. Namnen Svafaðr, *hastatus*, af svaf n., *hasta*, och Skartheðinn, *splendida veste indutus*, af skart n. *ornatus vestium* och héðinn, *tunica pellicea*, anses vara diktade, och den i stroph. 11—14 framstälda skildringen lämpas på de isländska skalderna Gunnlögr Ormstúnga (så kallad för sina bitande satirer) och Rafn, med hvilkas öde den också öfverensstämmer. Se Njálssagan cap. 137 och Gunnlögr Ormstúngas saga.

Sáttr adj., *sät*, af setja, får ej förvexlas med soetr, *söt*, fsax. suoth, suot, sdt sóth, moes. sutis, fht suozi, nht süss, d. sød, lat. svavis, gr. *ἡδύς*, sansk. svadus med nom.-märke.

13. Att, i likhet med Iduna, hänföra öngvan soetan till det

föregående n æ t t r låter sig ej göra, utan man måste här underförstå s v e f n. Om detta bruk se Lund sidd 43—44.

Virktar eller, ss det äfven för välljudets skull läses, virtar, är gen. sing. af virkt f., *cura, amor,* af hvilket ord gen. både i sing. och pl. icke så sällan sättes tillsammans med ord, sådana som vinr, maðr.

Hólmr m., *holme, instängd plats för tvekamp.* Holmberg vill härleda ordet från ett gammalt verb holma, *inringa,* som återfinnes i jagttermen holma björn.

16. Ráðey tolkar Köp. Upp. med *imperiosis oculis prædita,* men af hvad skäl kan jag icke inse; Eg. anser ordet vara sammansatt af ráð n, *consilium, potestas,* och ey f., *ö,* då det väl skulle betyda *rådig, mäktig* eller *sjelfrådig qvinna,* alldenstund han sammanställer denna bildning med silkiey, *silkets ö,* en poet. omskr. för *qvinna.* Namnet anses, likasom Vébogi m., *sancta jura detorquens,* vara diktadt. En annan läsart är Ráðny och Véboði.

Þau nom. pl. n. står här enligt den regeln att, när ett adj. eller pron. hör till två subst., som beteckna personer af olika kön, sättes det i neutr. Härmed sammanhänger den egenheten, att sådana ord som forellri, *föräldrar,* systkin, *syskon,* o. s. v. äro neutra.

Jag tager ýmsum tillhopa med sárum och anser skaldens mening vara den, att Herren straffade deras njutningslystnad med spetälska, elephantiasis, äfvensom deras dåraktiga slöseri (18 str.) med fattigdom. Om denna sjukdom, på Island kallad líkþrá, som troddes i äldsta tider hafva uppkommit i Egypten, och om hvilken Lucretius säger, att den var kläckt vid Nilens stränder, berättar Plinius, att den första gången kom från Egypten och Syrien med Pompeji krigshär; den var förenad med stora och vätskfylda sår, som bröto upp öfver hela kroppen, och, för att torka dessa samt lindra smärtan, tyckte den sjuke mycket om att sitta vid elden. Finn Magn. åsigt,

att här åsyftas helvetes plågor, kan jag ingalunda gå in på.

20. Sörli, som Köp. Upp. tolkar med *solitarius* af sèr, *sibi, seorsum, solus*, anses för ett diktadt namn (en Sörli, broder till Hamðir och Erpr, omtalas i Sn. E, men om honom kan det icke här vara fråga); likaså Vigólfr, *stridens alf*, af vig n, *pugna* och olfr = álfr, *genius;* andra läsa Vigúlfr, *stridens ulf.* Hans är emphatiskt begagnadt framför Vigólfs. Obekantskap med uttrycket á vald eins leggja, *rem arbitrio alicujus permittere*, synes mig hafva föranledt läsarten flýði á vald hans, som t. o. m. Möb. bibehåller. Meningen är den att Sörli, hvilkens broder Vigólfr hade dräpt, i st. f. att taga den slägthämnd, hvartill han, ss. innehafvare af vigarfvet (härom se Holmberg), var berättigad, tillät Vigólfr att försona sitt brott med böter, hvilkas belopp han sjelf fick bestämma. Men emedan det i äldre tider ansågs skamligt att taga böter för en dräpt anförvandt, hade lagen måst förklara den för hederlig karl, som tog sådana, på samma gång den ålade dråparen att vid deras erläggande med tolf sina fränder svärja, att han i dylikt fall skulle handlat på samma sätt. Kanske menas de, som deltogo i denna jafnaðareiðr, jamnaþar eþer i WGL, med de i följ. str. förekommande orden þeim, þeir.

21. Grid n. pl., *pax, incolumitas*, as grid, frank. griz, fris. greet, griet, grith, fr. gré, lat. gratia; i Indsl. griþ, grid och grud f., *både allmän fred och säkerhet och den säkerhet, som utlofvas af den, emot hvilken någon förbrutit sig.*

22. Rygjardal är ett diktadt namn, enl. Eg. af Rygr f., *femina gigas*, sål. *vallis gigantea* i. e. *fera, horrenda;* jfr. rygjar blóð (59 str.), *sanguis giganteus* i. e. *ater, foedus*, som vanl. tolkas med *sanguis fumans.* Köp. Upp. tror, att skalden genom en obetydlig förändring af namnet velat påpeka en verklig händelse, som i hans tid tilldragit

sig antingen i Reykjardal, ett namn som flera ställen på Island bära, eller i Hytardal, i hvilket sednare fall Hytr, som också är namn på en jettina, vore utbytt mot Rygr.

23. Brytjuðu niðr = brytjuðu ok köstuðu niðr; jfr. vårt *salta ned*, *hugga ned* o. s. v. Dylja står absolut, sc. verks.

25. Med Guds ords (mála gen. pl. n.) Disor förstår jag de qvinnliga helgon, som anropades i religiösa sånger och böner, och att skalden kunnat kalla dessa sånger och böner dróttins mál är ett ganska rimligt antagande, då man betänker, att allmogen ännu i dag kallar hvarje skrift af religiöst innehåll för Guds ord. Köp. Upp. öfversätter *divas divinorum colloquiorum* och menar *divas istas*, *quæ præ ceteris electis familiares domino sunt.* Eg. tolkar *nymphæ deo familiares*, hvarvid han kanske fattar mála ss. acc. pl. m. af máli, *confabulator*, *familiaris;* detta torde dock hafva sina svårigheter, synnerligen som språket eger ett fem. mála af samma betydelse. Namnet Dísir betecknade under hednatiden gudinnor i allmänhet, men brukades isynnerhet om ett eget slags öfvernaturliga väsenden af qvinnligt kön, som också förekomma under benämningarne Hamingjur och Fylgjur.

Enklast är att taga þins vilja för en gen. part. styrd af allt = allr þinn vili. I st. f. at auðnu läses också at óskum.

26. Gala pro gæla, *blandis verbis mulcere.* Kveða, *man säger*, är ett exempel på att 3 pers. pl., utan bifogadt þeir, brukas, när det allmänna begreppet betecknar *de*, *folk*, isynnerhet vid angifvande af menniskors yttrande, mening eller tro. Understundom bifogas också menn.

27. Skatnar m. pl. voro þeir menn kallaðir, er fylgðu þeim konúngi, er Skati mildi var kallaðr (Sn. E.); sedan *män* i allm.

Af de olika läsarter, som på detta ställe förekomma, vill jag anföra Köp. Upp-s och Eg-s: mjök fyrir verðr manna hverr, er sinn fjóna föðr, hvilken ofvanför i öfvers. är följd; Möb.: er seint finna föður och Idunas: er ser finna faudr. Icke fullt tillfredsställd af ngn bland dessa läsarter samt derpå grundade tolkningar, skulle jag vilja läsa: er seint fjóna föður, i synnerhet som de flesta före Köp. Upp. läsa: er seint þjóna (detta ord kan man af metriska skäl anse vara misskrifning för fjóna) föðr, i hvilket fall jag öfversätter: mycket före (andra) blifver d. v. s. stor framgång framför andra får hvar man, som aldrig hyser fiendskap mot sin fader.

28. Den här gifna tolkningen är i enlighet med Eg-s. Köp. Upp. har först, samt sedan flera med henne, läst æstanda, och öfversatt: *petendum censetur singulari cum studio, quod deesse videtur*, hvaremot dock kan invändas, att denna bet. för ett part. præs. väl icke är så alldeles tillförlitlig, samt vidare att det faller sig alltför tungt att låta två adverber bestämma detta samma part. Icke heller Eg. är belåten med sin tolkning, utan anser något fel ligga i þikkir i första raden. Jag är böjd att läsa þekkir och öfversätta: *de (någon) täcka, de som stå i godt förhållande till någon bedja synnerligen ifrigt* o. s. v. Möjligen har något dylikt också föresväfvat Müller, som i strophens 1sta rad har þikkir, men i tredje þikir.

29. Första hälften af denna dunkla stroph tror jag böra fattas metaphoriskt, andra åter i sinnlig bemärkelse, då efter min uppfattning meningen blir denna: oaktadt de fromma förmaningar, som jag tidigt erhöll, vände jag mig sent bort från min syndiga vandel och till honom, som all verlden dömer; men nu, sedan jag för dig framstält de i denna sång inneslutna lärdomar och förut tillräckligt länge vistats i de lägre himmelska sphærer, som äro bestämda för sådana fromma aflidna, som ännu icke få tillträde till den himmel, der Gud sjelf tronar, ämnar jag mig likväl

till denna (jfr. 74 str.) och hoppas äfven för mina ifriga böners skull der få inträde, alldenstund skriften lofvar, *för honom, som klappar, skall varda upplåtet.* Jag förstår icke, huru Köp. Upp. kan i orden þángat ek ætlumk inlägga bet. *inde exspecto bonum*, hvarmed hon förstår ant. *en mild dom hos Gud* eller *en tidig befrielse från skärselden.*

30. Köp. Upp. har i str. 2dra rad i st. f. hryggvir satt syrgir, för att få rimbokstaf till s i syndir; om likväl hryggvir skall bibehållas, föreslår hon att sätta hrekkir, d. *rænke*, sv. *ränker*, *svek*, *brott*, i st. f. syndir.

Aegisheimr, eller rättare oegisheimr, tolkar Eg. med *mundus formidabilis*, *in quo multa sint*, *quæ hominem terreant*, och anser ordet bildadt i likhet med oegishjálmr (se härom Sn. E.) af oegir, *territor*, som sjelf kommer af oegja, *terrere*, detta åter af ógn f., *terror*, som härstammar från moes. ógan, *timere.* Af samma stam är vårt aga v. samt aga subst., egentl. *vördnadsfull skräck*, hvarföre ordet också endast begagnas om den bestraffning, som af föräldrar användes mot barn, af husbönder mot tjenare o. s. v. Ordet oegir i nyssnämnda bem. är ursprungligen ett med Oegir = Gýmir eller Hlér, det vida ödsliga, men mensklig verksamhet icke helt och hållet undandragna, hafvets gudom, å ena sidan satt emot Hymir, som herrskar öfver det öde ishafvet, som uteslutande tillhör jetteverlden, och å andra emot Njörð, som, utom det att han är vindens och eldens Gud, äfven herrskar öfver det farbara, fiskrika kusthafvet. Hans namn, som hos Anglerna var Ége och hos Goterna troligtvis Ógeis, brukades af alla Germaner ss. omskrifning för hafvet, hvarföre äfven i Sönderjylland den egentliga utseglingen mot vesterhafvet kallades Égedór, *dörren till hafvet*, hvaraf sedan blifvit Eider. Troligen är det på denna grund, som Finn Mag. tolkar oegisheimi or med *fra havomgifne jord.* Det samma återgifver Köp. Upp.

med *mundo ex adspectabili*, härledande ægir af auga, *oculus*, hvilket dock strider mot lagen för öfvergångsljud.

Gott er vammalausum vera (jfr. Hávam. 125) = gott er vammalauss vera. (Se härom Lund).

31. *Den som vandra måste de glödande vägar* förklarar Köp. Upp. med den, *som måste vistas bland listiga menniskor* och jemför med detta uttryck Horatii: incedis per ignes, suppositos cineri doloso.

32. Emedan dessa sju råd (lärdomar) böra sökas i det föregående, misstänker Köp. Upp. att här bör läsas kenda ek i. st. f. kenni ek, hvilket likväl är öfverflödigt; ty i hvarje språk kan väl ett præs. begagnas i st. f. ett præt., när man vill beteckna en i ett förflutet tidsmoment fulländad handling ss. ännu, åtminstone i sina verkningar, i det närvarande tidsmomentet fortvarande.

33. Ýtar m. pl. tant. af ýta, ýtta, ýtt, *prorsum movere, præbere*, as ytan och útian, gl. fris. utian, ny fris. uyten, d. yde, nrsk yta, ngra lndsm. yda och yta, ytte, ytt, *utgifva, utgöra tionde eller skatter in natura;* af detta sednare kommer lndsms yde, yte n. *hvad, som utgifves i skatt* m. m. (Möller).

Nár m., *cadaver*, ingår i Narhval, *Monodon monoceros.*

34. Aurar m. pl., sing eyrir, *uns*, *öre* = 1/8 mark el. 3 örtugar; qvar i *lösören*, isl. lausir aurar. Ordet är slägt med lat. aurum.

35. Till det vällustiga lif, som helt säkert åsyftas med str. två första rader, låter skalden gengångaren anföra två skäl, nämnl. okunnighet om det tillkommande och verldens lockelser.

Gumnar m. pl. af gumi m. *vir*, moesog. guma, as. guma, finnlapp. guojome, *socius*, af guojm, *cum*; qvar i *brudgum, gumma* samt mansnamnet *Gumme.*

36. Str. två första rader kan svårligen förstås om annat än ett, till följe af hans forna vällustiga lefnadssätt, fortgående aftynande af lifskrafterna; i öfvers. har jag följt Eg. läsart:

lútr ek lengi sat, lengi ek hölluðumk. I tredje raden läser jag, i st. f. þá, þó, ss bättre tillfredsställande sammanhanget.

Frammi eru, som Köp. Upp. förkastar, bibehåller Eg., som påstår, att frammi stundom begagnas i st. f. framm.

Feigr adj., som i vårt närvarande språk antagit bet. *rädd*, finnes i sin ursprungl. bet. qvar i vestb. feg, gotl. faigur och hall. feg, (fäj).

37. Med Hels rep menas en dödlig, med svåra plågor förenad, sjukdom. Möjligen är bildeu hemtad från den hedniska föreställningen om Rán, Oegis hustru, hvilken troddes hafva ett garn, hvarmed hon sökte draga de sjöfarande ned till sig i afgrunden. Hel f. Lokis och Ángrboðas (den sorgebebådandes) dotter samt Niflheims fruktansvärda herrskarinna, var också känd af de öfriga forngermaniska folken, ty i moes. förekommer halja, i fht. hellia, i as. hell, oaktadt namnet i de på dessa språk befintliga skrifter blott brukas om underverlden. Till och med efter christendomens införande tänktes och framställdes helvetet ss. ett gapande vidunder, icke ss. ett ställe. Ordet finnes qvar i helvete, as. hellewite, isl. helviti, enl. Munch, *Hels boning*, enl. andra helviti, *Hels straff*, samt i ihjäl, som rätteligen borde skrifvas och talas i häl (*till Hel*), ss. ännu förh. är i lndsm; vidare i helbregda, dal. jelbrygd, efter orden *en som bedrager Hel*, i gotl. helbräck, *dödlig åkomma*, i vg. hälsot, *dödlig sjukdom*, o. s. v.

Svårt är att inse, i hvad sammanhang sista versr., som har utseende af en proverbial sentens, står med den öfriga delen af strophen; ett sådant torde dock genom följande tolkning kunna räddas: när plågorna häftigt ansatte mig, uppsteg hos mig den tanken att med egen hand påskynda min död, (ty lätt är en hastig död, svår deremot den på sjuksängen, då man har svåra plågor att kämpa emot)

men plågorna hade till den grad öfvermäktigat mig, att jag icke förmådde sätta denna tanke i verket.

38. Sút f. = sótt af soekja, *söka, sot, sjukdom*, moes. sauths, nht. sucht, dal. sott, jemtl. sutta, vg. sot och sutta; jfr. „taga boten, der man tagit soten".

Med Hels möar förstår Köp. Upp. parcæ, mortis prænuntiæ, eller de underordnade nornor, som vid ett barns födelse af de höga nornorna utskickades för att bestämma dess öde, och sedan ss. fylgjur voro menniskan följaktiga genom lifvet samt slutligen vid hennes förestående död inbjödo henne till de aflidnas boningar (se Finn. Magn. Eddaläras 4de del). Annars kunde man helt enkelt med dem förstå ett slags qvinnliga tjensteandar, som skalden här gifver Hel, för att till hennes rike inbjuda de döende, motsvarande de valkyrjur, som Óðinn utsände (se t. ex Hákonm.)

Hrolla, som Köp. Upp. antager vara dat. sing. af hrolli m., en utbildning af hrollr, *horror*, motsvarande hugi af hugr, bör väl rätteligen anses för inf. præs.; om ordet fattas på sistnämnda sätt, finna vi äfven motsvarigheter dertill i sv. *rulla*, vg. ralla, *falla nedåt*, samt rullta, *skakas* (Almqvist)?, äfvensom i blek. rullta subst. *en qvinna, som till följe af fetma har en tung och släpande gång.*

39. Första hemistichen återgifver Köp. Upp.: *solem vidi, verum diei astrum, moestum in sonitus regionibus*; hvad sjelfva ordalydelsen beträffar, har visserl. denna tolkning ingenting emot sig, ty att ett adj. drúpr med denna bet. i språket funnits, kan man sluta af nht. betrübt, d. drövet, bedrövet, samt vårt bedröfvad, äfvensom dynheimar, sonitus regiones, hvarmed hon tyckes förstå luften, kan hafva denna bet. lika väl som bet. haf; men deremot strider andra hemistichen mot en sådan uppfattning, ty alldenstund det der heter á annan veg, hvilket man då må fatta ant. bestämdt eller obestämdt, måste nödvändigt en väderstrecks bestämning

innehållas i första hem. Heljar grind var porten till Hels egen boning, som låg innanför de hennes rike omgifvande mörka och djupa dalar, Helvegir kallade, till hvilka man kom öfver den guldbelagda Gjallarbron, som låg öfver floden Gjöll.

Med solen, kallad sönn dagstjarna, jemför Eg. Platos ἥλιος, ἄστρον ἡμεροφανές.

40. Sól, sett dreyrstöfum, tyckes innehålla ett astrologiskt begrepp och häntyda på en snart förestående död. Man kan härmed jemföra, hvad som i en gammal saga från 13de århundradet berättas om Sæmundr hinn fróði, när han tillsammans med Jón Ögmundarson rymde från sin lärare i astrologi och magi. När nämnl. denne satte efter flyktingarne, och Sæmundr märkte det, sade han till Jón: tag min ena sko, drag din knif och stick mig i benet; fyll skon med blod och sätt den på min hjessa! Jón gjorde så. Men då mästaren såg på Sæmunds stjerna, sade han: blod är nu om mäster Kolls (detta var Sæmunds namn under hans lärotid) stjerna, och säkert är det nu, att främlingen mördat honom.

Prædicatet máttug om solen anser Finn. Magn. smaka af hedendomens föreställningar om solens gudom; en åsigt, som förefaller mig ganska antaglig, isynn. vid jemf. med följande strophen.

41. Göfugr, *förträfflig*, är qvar i dal., vg. och hall. gäf, i gotl. gäf, gäfver; i äldre sv. heter ordet gäfver, gæver, i d. giev.

Hindstr superl., comp. hindri, utan posit.; denna finna vi i fht. hintar, nht. hinter, comp. hintaro superl. hintarost; i WGL förekommer hindradagher (i st. f. hin annar dagher säger Schlyter), *dagen näst efter giftarqvällen.*

42. Geisla af geisli m., *stråle*, slägt med geisl m., *den staf, som skidlöpare begagna*, trol. äfven med gs. gesl, *gissel.*

Med Gilvarstraumar, som sedan blifvit ändradt till Gjallar straumar, förstår man floden Gjöll. Att tanken på denna hedendomens helvetesflod föresväfvat skalden, kan svårligen förnekas, ehuru man derjemte alltför väl kan antaga, att han på denna uråldriga föreställning velat inympa en ny, hemtad från de christnas åsigt om helvetet. Eg. förmodar, att ordet Gilv el. Gilvr kan sättas i sammanhang med nht. gelb, *gul*, och Gilbe, *gul färg*; är denna förmodan riktig, så ligger tanken på *svafvelströmmar* icke så synnerligen aflägse.

43. Runnit sundr i siga är att fatta metaphoriskt, likasom til trés metin i följ. stroph. Sigi m. är = segi af seigr adj., *seg*, men har vanligen blifvit tolkadt med *vanmakt*. Iduna läser sevi, men bibehåller det oaktadt den gamla tolkningen, af *vanmakt*. *I sönder* (i sundr) bör noga skiljas från *i sender* (senn el. i senn).

44. Kólnat (var) at fyr utan. At adv., utan casus = hjá, við, skiljes från præp. och neg. part. at derigenom, att det alltid är till qvantiteten långt och har tonen, hvilket icke är fallet med de båda andra.

Kólna, *blifva kall*, af kala, *frysa*, är slägt med Indsms. kola å, *dö*.

45. Fjallavötn anser Köp. Upp. vara en hypallage för vattna fjöll, *tegumenta* (fjall n. af fela, *dölja*) *aquarum*, hvarmed hon menar *coelum*. Hon anför tillika Högnasons tolkning, *montium aquas*, hvarmed han förstår *ögonen*. Iduna och Afzelius sluta sig till Köp. Upps. förklaring och återgifva ordet med *skyarne*. Finn Magn., som öfversätter: *fjeldströmmene luktes over mit hoved*, vill dermed förstå Niflheims eller Elivågornas vatten vid Utgårds yttersta fjellsträckning. Från alla dessa inkrånglade tolkningar skiljer sig Eg., som helt enkelt återgifver uttrycket med flumina ex montibus delabentia, hvilket så kan fattas, att den döende, hvilken, ss. boende i en vild

och bergig trakt, dagligen haft detta skådespel för ögonen, nu såg det för sista gången.

46. Ofvan meddelade öfversättning är i öfverenstämmelse med den vanliga tolkningen af detta ställe, som är alltför dunkelt att tillåta någon bestämdt giltig förklaring. Köp. Upp. förklarar öppet sin okunnighet om meningen, ehuru hon tyckes sluta sig till Högnason, som förklarar vánar stjarna med *anima*, äfvensom hon förmodar, att skalden här kunnat betrakta den lekamliga döden såsom sjelfva begynnelsen till det verkliga lifvet. Finn Magnusen deremot anser detta ställe hafva en astrologisk syftning, en åsigt som har blifvit upptagen af Holmberg, hvilken just anför detta ställe såsom bevis på, att de gamle brukade vid ett barns födelse ställa dess nativitet och horoskop, med anledning af den constellation, hvarunder det var födt, på grund hvaraf han anser skalden här påtagligen syfta på en mindre gynnsam planet, som beherrskat gengångarens födelse. Lemnande denna bevisledning åt sitt värde, omfattar jag hellre Högnasons mening, att vánarstjarna skulle vara en poetisk omskrifning för själ, ty att denna i dåtidens poesi så kunnat betecknas är väl föga orimligare, än att hjertat, som ofta fattas synonymt med själen, af den orsak att själslifvet der troddes hafva sitt egentliga säte, kan benämnas ***tankens***, ***modets***, ***sinnets hus***, ***land***, ***sten***, ***äpple***, ***ollon***, ***nöt***, ***korn*** o. s. v. För Köp. Upp. nyss anförda hypothes åter talar den parantheslika ställning, som satsen þá var ek fœddr innehafver, såvida icke något skriffel insmugit sig i fœddr. På försök torde man dock kunna våga en annan tolkning genom att sätta fœddr, som är part. pass. af foeda, ***gignere nutrire***, i samband med vårt ***fet***, d. och sk. ***fed***, då meningen kunda blifva ***då svälde jag upp*** eller ***då började upplösningen af min organism.*** Säkert anser jag emellertid, att Finn Magn-s och Holmb-s uppfattning här ej kan

vara riktig, ty derigenom ryckes str. ur allt sammanhang såväl med det föregående som det efterföljande.

Ván f., moes. vêns, as. vên, vêna, fht wan, gs. van, nsk. von, lndsms vån; af detta ord kommer *vånta.*

Brot adv. *bort*, är egentligen acc. sing. af brot (braut) f., *väg*, af brjóta, *bryta*; det heter också á brot, braut, á braut, i braut.

At, anser jag vara ett suffix till adj. hátt, bildadt af þat, som på detta sätt, än med bortkastadt, än med bibehållet þ, bifogas neutra af adjectiver t. ex. littat = nokkut litit, seint þat, *tardiuscule*; man skulle också kunna anse det för en öfverflöds partikel, begagnad likasom er och motsvarande lat. *quidem*, men att, ss Iduna och Afzelius tyckas hafva gjort, fatta det såsom præp. låter sig icke göra.

Hått är acc. sing. neut. af hár, há, hátt, hvilket ofta i masc. skrifves med två r; men detta är icke rätt, ty r hör ej till stammen, hvilket man kan finna såväl af fem., som af ordets form i närslägtade språk, i moes. hauhs, i fht haoh, hóh, hó, i as. heáh.

Hvergi, i WGL hvarghi, hvarghin, finnes qvar i gotl. hvarges, *ingenstädes.*

47. Guðmæli har först Köp. Upp. förenat till ett ord och fattat ss. subs, då man deremot förut fattade mæli såsom verb., hvarföre de fleste också läste mælti. Iduna ensam har þat Guð mælti áðr. Detta mæli, som kommer af mál, moes. maþl, as. madhel, mál, mæl, finnes i WGL samt i d. mæl och lndsms mäle, *mål*, *talförmåga.*

48. Virkr, som Finn Magn. tolkar med *väldig*, men andra med *verksam*, *danande*, sätter Eg. i samband med virkt f., *kärlek*, *omsorg*. En annan läsart är vitki, som återgifves med *vis*, en bet. som detta ord likväl svårligen kan hafva, ss. uppkommet af vit n. pl., *veneficia.*

Hauðr n. deriverar man vanl. ur hæð f., *höjd*, af

här, men bättre synes mig att sätta det i samband med *οὖδας* n., *golf*, *jordyta*, *jord.*

Köp. Upp. anser den sednare hemistichen innehålla denna mening: ett stort antal slägtingar och vänner båtar den döde till ingenting, ty ingen af dessa vill följa honom på färden. Einmana anses nämnl. för ett adj. indecl.; likväl skulle jag hellre vilja fatta det ss. adverb med bet. *enkelt*, *oansenligt*, då denna halfstroph innebär en förebråelse af den döde för den simpla begrafning, som hade kommit honom till del. Detta anser jag äfven få någon bekräftelse af följande strophs sednare hemistich; ty, att de i sandbackar uppkastade grafvarne varit af ringaste slaget, kan man sluta deraf, att äfven från brännåldern benfylda urnor, som blifvit nedsatta i sådana, anträffas, hvilka synbarligen förvara stoftet af fattigt och ringa folk.

49. Seggr m., as secg, torde kunna sättas i samband med hall. och bl. sigg m., *snöpt fargalt*, i sednare dial. äfven begagnadt ss. skällsord, lika väl som jöfurr m., *konung*, sammanställes med as eofor eller eafor, fht. ebar, nht. eber, lat. aper, gr. *κάπρος*. I Skirnis för, 5te strophen, kallas Freyr Seggr.

Med sæng sandi orpin menar Köp. Upp. *capulus funebris (likkista)* och förklarar, att det är alldeles nödvändigt att så fatta uttrycket, om man skall kunna förklara þaðan var ek á hest hafinn i 51sta strophen med likets utförande ur begrafningshuset till grafven, såsom sannolikt meningen är. Men samma bet. tror jag kunna i sist anförda uttryck inläggas, utan att någon likkista behöfver förut vara nämnd eller påpekad.

Orpin är part. pass. af verpa, kasta, moes. vairpan, mht werpen, nht werfen, qvar i värpa ägg, samt i varp subs., *inslag i väf*, samt i hall. och sk. varp och manvarp, gotl. kalvarp n., sammankastad

ris- eller stenhög på det ställe, der någon genom våda eller dråp ljutit döden, samt i notvarp, *notdrag*.

50. Skalden bestraffar i denna stroph så väl vällust i allmänhet, som specielt den veklighet befordrande seden att alltför ofta taga varma bad.

Hörund, *hud*, är vanl. neut., ehuru den här förekommande gen. hörundar hänvisar på ett feminint hörund, och begagnas i theologisk stil i st. f. hold med bet. σάρξ. Húngr är både masc. och neut., hvarföre man i tredje raden läser, än hann hefir margr til mikinn, än þat hefir margr til mikit.

Höldr, äfven haldr, m., af halda, *hålla*, betyder eg. *en fri bonde*, gs hælad, hælæd, fht helid, fsachs. helið, nht held; är slägt med landskaps målens halare m., *stark karl*.

Laugar kallas det ena slaget af de heta vattensprång, som på Island i stor mängd förekomma, och som skilja sig från det andra slaget, hverar, *kettlar*, kallade, genom en mindre värmegrad hos deras vatten. Laug f., fht louga, är beslägtadt med lögr m., *vatten*, *haf*, *sjö*, samt med vårt löga = *bada;* ordet finnes qvar i östg. löga (löja) f., *sump*, *hvari något blifvit tvättadt* och vestg. lög, *tvättvatten*.

Eitt anser jag här stå till förstärkning af supérlativen i st. f. det i sådant fall vanliga einna, som är gen. plur. I denna förmodan styrkes jag deraf, att *en*, *ett* i lndsm., åtminstone i blek., så användes vid adj. i alla grader.

51. Norna stóll anses vara likbåren, så kallad, säger Finn Magnusen, emedan den döde der låg på grund af deras fälda dom; med á hest hafinn åter förstår Iduna likets upplyftande på bålet, en uppfattning som är alldeles oriktig, ty likförbränning egde icke rum under christna tiden, utan

upphörde redan under hedendomens dagar, sannolikt i början af nionde århundradet.

Med Gýgjar sól förstår Eg. och Köp. Upp. *sol infernalis*, men jag tror, i likhet med Finn Magnusen, att dermed menas *månen*, hvilken så kunnat kallas, derföre att hon lyser om natten, som var tiden för de onda makternas uppträdande på jorden.

Förkortningar.

Eg. = Lexicon poeticum antiquæ linguæ septentrionalis. Köp. Upp = Köpenhamns upplagan af Sæmunds Edda. WGL = Westgöta lagen, GLL = Gotlands lagen, lndsl = landskapslagarna, lndsm = landskapsmålen, sv = svenska, gs = gammal svenska, isl = isländska, nsk = norska, d = danska, fr = franska, lat = latin, moes och moesog = moesogötiska, fht = fornhögtyska, mht = medelhögtyska, nht = nyhögtyska, fsachs = fornsachsiska, gl fris = gammal frisiska, fris = frisiska, as = anglosaxiska, sansk = sanskrit, dal = dalska, gotl = gotländska, vg = vestgötska, ög = östgötska, vestb = vesterbottniska, bl = blekingska, hall = halländska, sk = skånska. Öfriga förkortningar torde ej behöfva någon förklaring.

LIBRARY OF CONGRESS
0 022 011 921 A